

TIETOSIVUT: Liikunta kunnissa

Kuntien liikuntabudjetti.....	2
Liikunta kuntastrategioissa.....	2
Liikunta vaikutusten ennakoarvioinnissa (EVA).....	2
Liian vähäisestä liikunnasta aiheutuvat kustannukset ja liikkumattomuuden ehkäisy.....	3
Seura-avustukset ja seuratuki	3
Järjestöyhteistyö ja osallistaminen.....	4
Liikuntapaikkojen käyttömaksut seuroille.....	4
Käyttövuorojen jakoperusteet	5
Liikuntapaikat	5
Päätoimiset ja osa-aikaiset työntekijät seuroissa.....	5
Vapaaehtoistyön arvo	5
Tietolähteet	6

Kuntien liikuntabudjetti

Kuntien **liikuntatoiminnan käyttökustannukset**: lähes 770 miljoonaa euroa (josta kuntien valtionosuudet liikuntaan kattavat 2,5 % / 19,5 miljoonaa euroa)

→ Vertailukohtana valtion liikuntabudjetti: 160 miljoonaa euroa

Kuntien Liikuntatoiminnan käyttötuotot muodostuvat suurelta osin liikuntapaikka- ja sisäänpääsymaksuista. Yli 100 000 asukkaan kuntaryhmässä käyttötuotot vastasivat 20,6 prosenttia käyttökustannuksista. Alhaisimmillaan käyttötuottojen suhde käyttökustannuksiin oli alle 2 000 asukkaan kunnissa, joissa käyttötuotot olivat keskimäärin vain 11 prosenttia käyttökustannuksista.

Kuntien liikuntatoiminnan nettokustannusten (621 miljoonaa euroa) indeksikorjattu keskiarvo v. 2019 oli 102,4 euroa asukasta kohden. Pienimmät nettokustannukset olivat 2000–6000 asukkaan kuntaryhmässä (91,3 euroa asukasta kohden) ja suurimmat yli 100 000 asukkaan kuntaryhmässä (120,7 euroa asukasta kohden).

TEAviisarista löytyy kaikkien Suomen kuntien osalta tieto: [Kunnan panostus €/as.](#)

Liikunta kuntastrategioissa

- Kuntalaisten **liikunnan edistämistä on käsitelty** kuluvan valtuustokauden **kuntastrategiassa 85% kunnista**. [Kuntakohtainen tilanne kartalla](#)
- **Hyvinvointikertomuksissa kuntalaisten liikunta-aktiivisuus kuvattu 68% kunnista**. [Kuntakohtainen tilanne kartalla](#)
- Liikuntasuunnitelma tai kehittämisohjelma: toteutuu 71 %:ssa kunnista joko erillisenä (26%) tai osana laajempaa kokonaisuutta (45%).
- Toimia lasten liikkumisen edistämiseksi varhaiskasvatuksessa on esitetty liikuntasuunnitelmassa/kehittämisohjelmassa 72 % kunnista.
- Poikkihallinnollinen liikkumishjelma toteutuu 50 % kunnista joko erillisenä (41%) tai osana laajempaa kokonaisuutta (9%).
 - 55% ohjelmista sisältää toimia luontoliikunnan edistämiseksi
 - 49% ohjelmista sisältää toimia kävelyn edistämiseksi
 - 52% ohjelmista sisältää toimia pyöräilyn edistämiseksi
- Liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä on 83 % kunnista, mutta maakunnalliset erot ovat suuria (54-100%).

Liikunta vaikutusten ennakoarvioinnissa (EVA)

Liikuntatoimen asiantuntijoiden osallistuminen vaikutusten ennakoarviointiin on lisääntynyt, mutta edelleen vähäistä.

- Liikuntatoimen asiantuntijoiden osallistuminen vaikutusten ennakoarviointiin koskien
 - lautakuntapäätösten valmistelua toteutuu 43%:ssa kunnista
 - palveluverkon (esimerkiksi kouluverkoston) suunnittelua toteutuu 29 %:ssa kunnista
 - liikuntaolosuhteiden kehittämistä toteutuu 48 %:ssa kunnista.
- Kunnan yleissuunnitteluun on otettu yhdeksi lähtökohdaksi liikkumisen ja liikunnan edistäminen 68% kunnista (toteutuu lähes kaikissa yli 20 000 asukkaan kunnissa). [Kuntakohtainen tilanne kartalla](#)

- 36%:ssa kunnista liikunnasta vastaava viranhaltija osallistuu yleiskaava- tai osayleiskaavasunnitteluun. [Kuntakohtainen tilanne kartalla](#)
Lähde: TEAvisari (2020)

Liian vähäisestä liikunnasta aiheutuvat kustannukset ja liikkumattomuuden ehkäisy

Liian vähäinen liikunta aiheuttaa vuosittain 550–1300 euron kustannukset asukasta kohti. Vähäinen fyysinen aktiivisuus, runsas istuminen ja huono kunto aiheuttavat yhteiskunnalle vähintään 3 miljardin euron vuotuiset kustannukset, kun laskelmissa huomioidaan terveyden- ja sosiaalihuollon kustannukset, tuottavuuskustannukset, tuloverojen menetys, maksetut työttömyysturvaetuuudet ja syrjäytymisen kustannukset. Yhteensä nämä vuosittaiset kustannukset ja tuottavuuden menetykset ovat 3,2–7,5 miljardia euroa. Kustannukset kasvavat vuosittain suomalaisen väestön ikääntymisen ja sairastavuuden kasvun takia. (Vasankari & Kolu 2018.)

Liian vähän liikkuvaan väestöosaan kohdennetut toimenpiteet:

- Liikuntapalvelujen ja sosiaali- ja terveystalouden palvelujen yhdessä sopima liikuntaneuvonnan palveluketju toimii 58 %:ssa kunnista (91% kaupunkimaisista kunnista). [Kuntakohtainen tilanne kartalla](#)
- Liikuntaneuvonnan toteutumista on kuvattu kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa: toteutuu 54 %:ssa kunnista.
- Liikuntaneuvonnan tavoitteet on määritelty vuoden 2020 suunnittelussa: toteutuu 74%:ssa kunnista

[Lasten ja nuorten liikuntaindikaattorit](#) osoittavat, että kouluikäisten lasten ja nuorten liikunnassa, liikunnan edistämiseksi ja fyysisessä toimintakyvyssä on parantamisen varaa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi peruskoulussa kunnat saavat keskimäärin 67/100 pistettä. Toiminta ole kaikilta osin hyvien käytäntöjen ja hyvän laadun mukaista.

Seura-avustukset ja seuratuki

- Kunnan avustus on seurojen toiminnan kannalta tärkeä resurssi, vaikka sen osuus on pienentynyt. Kunnan avustuksen **suhteellinen osuus oli keskimäärin 5 % seuran kokonaistuloista**. Noin kaksi kolmasosaa (62 %) seuran tuloista katetaan varsinaisen toiminnan tuotoilla (osallistujien kausi- ja kurssimaksut, tapahtumien kuten kilpailujen ja turnausten tuotot). Perustoiminnasta erillisellä varainhankinnalla katettiin keskimäärin noin viidennes (22 %) tuloista. Jäsenmaksujen osuus oli kahdeksan ja kunta-avustusten viisi prosenttia. (Koski & Mäenpää 2018, Kuvio 47, s. 79).
- Kuntien toimintamenoista avustuksiin (huom. myös muille kuin seuroille¹) käytettiin 2019 lähes **58 miljoonaa euroa** (8,3 % liikunnan toimintamenojen kokonaissummasta). (2018: 56,7 miljoonaa euroa eli 8,7 %, 2016: 50,4 miljoonaa euroa eli 7,7 %). (Liikuntatoimi tilastojen valossa)
 - ➔ Vertailukohtana valtion seuratuki 2020: 3,5 miljoonaa euroa (2019: 3,7 miljoonaa euroa).
- Likesin [Seuratuon seuranta ja arviointi - Likes](#) - sivuston [Seuratukivirvelistä](#) pääsee tekemään vuosilta 2012-2020 hankerahoitukseen liittyviä erilaisia hakuja valtakunnallisesti ja maakunnittain, alueittain ja

¹ Kuntien liikuntatoimen myöntämässä erilaisissa avustuksissa on otettu mukaan urheiluseuroille ja yhdistyksille myönnetty toiminta-, kohde- sekä toimitila-avustukset, yrityksille myönnetty toimitila-avustukset sekä muut kuntien liikuntatoimintaan liittyvät avustukset. Järjestöjä voidaan avustaa suoralla rahallisella tuella, tai esimerkiksi antamalla liikuntatiloja käyttöön veloituksetta tai todellisia kustannuksia alhaisemmalla hinnalla. Kunnat avustavat myös liikuntapaikkoja ylläpitäviä yhtiöitä, joissa ne ovat usein osakkaina. (Lähde: Peruspalveluiden arviointi 2017 (AVI), <https://www.patio.fi/web/pepa-2017-valtakunnallinen/jarjestamisen-taloudelliset-resurssit>)

kunnittain. Seuranta-aikana keskimääräinen tuki on ollut keskimäärin 9800 euroa per hanke, joilta edellytetään vähintään 25 % omavastuuosuutta. Kaikkinaiset arvioinnit ym. seuratukeen tehdyt tuotokset löytyvät myös tuon LIKESin sivuston alta kohdasta [Seuratuen tuotokset 2005-2020](#).

Järjestöyhteistyö ja osallistaminen

- Kunnassa on säännöllisesti kokoontuva liikunta- ja urheiluseurojen ja yhdistysten sekä kunnan yhteinen asiantuntijaelin esim. **seuraparlamentti 35% kunnista** (64% kaupunkimaisista kunnista). [Kuntakohtainen tilanne kartalla](#)
- Kunnan koolle kutsuma seurojen ja yhdistysten sekä kunnan yhteiskokous esim. liikuntafoorumi on 73%:ssa kunnista. [Kuntakohtainen tilanne kartalla](#)
- Palveluiden käyttäjien mukaan ottaminen kunnan toimielimiin (esim. liikunnasta vastaavaan lautakuntaan) toteutuu 41%:ssa kunnista. [Kuntakohtainen tilanne kartalla](#)

Liikuntapaikkojen käyttömaksut seuroille

TEAviisarin mukaan **lasten, nuorten ja aikuisten harjoitusvuorojen maksullisuuden lisääntyminen näyttää taittuneen.**

- Lasten ja nuorten harjoitusvuorojen maksullisuus liikunta- ja urheiluseuroille:
 - Koulujen liikuntasalit: 65% maksuttomia, 21% muodollinen vuoromaksu, 12% osittain tuettu maksu, 1% markkinahinnan mukainen maksu. [Kuntakohtainen tilanne kartalla](#)
 - Pallokentät: 83 % maksuttomia, 10 % muodollinen vuoromaksu, 7 % osittain tuettu maksu. [Kuntakohtainen tilanne kartalla](#)
- Aikuisten harjoitusvuorojen maksullisuus liikunta- ja urheiluseuroille:
 - Koulujen liikuntasalit: 26 % maksuttomia, 41 % muodollinen vuoromaksu, 26 % osittain tuettu maksu, 6 % markkinahinnan mukainen maksu. [Kuntakohtainen tilanne kartalla](#)
 - Pallokentät: 68 % maksuttomia, 15 % muodollinen vuoromaksu, 15 % osittain tuettu maksu, 1% markkinahinnan mukainen maksu. [Kuntakohtainen tilanne kartalla](#)[TEAviisarin perustaulukossa](#) (27.1.-27.4.) tieto myös maakunnittain.

Seuratutkimuksen mukaan (Koski & Mäenpää 2018, s. 82-84) trendi maksullisuuden yleistymisestä on vahvistunut kahden edellisen kymmenen vuoden jaksolla (1986-2006 ja 2006-2016).

- Liikuntasalia käyttävistä seuroista lähes 60 prosenttia (58 %) käytti kunnan maksullista salia tai saleja. Reilu neljännes sai kunnallisen salin käyttöön ilman maksua.
- Tila- ja olosuhdekysymykset olivat aiheuttaneet noin puolelle seuroista aiempaa enemmän ongelmia.

Käyttövorojen jakoperusteet

- **Virallisesti hyväksytyt käyttövorojen jakoperusteet on käytössä 73%:ssa kunnista**
[Kuntakohtainen tilanne kartalla](#)
- 69%:lla kunnista on virallisesti hyväksytyt liikuntapaikkojen käyttövorojen jakoperusteet, jotka koskevat kaikkia kunnan hallinnoimia liikuntapaikkojen vakiokäyttövoroja. 4%:lla kunnista on jakoperusteet, mutta ne eivät koske kaikkia voroja. (TEA viisari, Perustaulukko 16-17)

Liikuntapaikat

- Kunnallisten perusliikuntapaikkojen määrä suhteessa väestön määrään kuvataan aluehallintovirastojen toteuttamassa vuotta 2019 koskevassa peruspalvelujen arvioinnissa: <https://www.patio.fi/web/pepa-2019-valtakunnallinen/perusliikuntapaikat-suhteessa-vaestoon1>

Päätoimiset ja osa-aikaiset työntekijät seuroissa

- Vähintään yksi kokopäiväinen palkallinen työntekijä oli jo noin joka viidennellä seuralla (21 %) ja **kokonaismäärä laskennallisesti noin 5 100** vuoden 2016 aineiston mukaan. (Koski & Mäenpää 2018, 67-72)
- Yhtä päätoimista työntekijää kohti seuroissa on noin viisi osa-aikaista työntekijää. Osa-aikaisten kokonaismäärä on kasvanut vuoden 1986 noin 6 000 työntekijästä vuoden 2006 noin 14 800 työntekijän kautta vuoden 2016 **lähes 30 000 työntekijään** (28 500). Voidaan laskea, että jos yksi osa-aikainen työntekijä tekee vuodessa 2–3 kuukauden työpanoksen seuralle, on päätoimisten ja osa-aikaisten tekemä työpanos seurojen palkkatyön kokonaisuudesta lähestulkoon yhtä suuri. (Koski & Mäenpää 2018, 72-74)
- Tilastokeskuksen HS:lle 4/2020 työssäkäyntitilastosta poimiman tiedon mukaan urheilutoimiala työllistää 19 882 ihmistä, jotka jakautuvat neljään toimialaan:
 - Urheilulaitosten toiminta 5550
 - Urheiluseurojen toiminta 6473
 - Kuntokeskukset: 2755
 - Muu urheilutoiminta: 5104

Vapaaehtoistyön arvo

- **Liikunnan ja urheilun parissa tehtävän vapaaehtoistyön arvo on 0,9-1,5 mrd eur** laskentavasta riippuen (Aarresola ym. 2019 teoksessa Mäkinen, J. (toim.) 2019)
- **Liikunta- ja urheiluseuroissa tehtävän vapaaehtoistyön arvo: 700 milj.** ([Aarresola ym. 2019 infograafiin](#) laskema paras arvio)
- Laskelmasta ei kerro, millaisia hyvinvoinnin hyötyjä ihmisten osallistuminen yhteisölliseen toimintaan tuottaa (tai toisaalta, mitä muuta toimintaa vapaaehtoistyö syrjäyttää).
- Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin tekemän tutkimuksen mukaan **kansalaistoimintaan laitettu euro tulee yhteiskunnalle takaisin kuusinkertaisena.** (Vapaaehtoistyön kansantaloudelliset vaikutukset)

Tietolähteet

Liikuntatoimi tilastojen valossa 2019, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2020:32 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162626/OKM_2020_32.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä TEAviisari (www.teaviisari.fi). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).

Aarresola, O., Itkonen, H., Salmikangas, A.-K. & Mäkinen, J. 2018. Liikunnan ja urheilun vapaaehtoistyö, osallistuminen ja jäsenyys. Teoksessa J. Mäkinen (toim.) Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018. KIHUn julkaisusarja, nro 67, Jyväskylä, 28-47. [2019_jar_aikuisvest_sel71_85829.pdf](https://www.kihu.fi/julkaisut/2019_jar_aikuisvest_sel71_85829.pdf) (urheilututkimukset.fi)

Aarresola, O., Mäkinen, J. & Kapustamäki, H. 2019. 15-74 -vuotiaiden suomalaisten osallistuminen urheiluseuratoimintaan. Infograafi. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, Jyväskylä. [2019_aar_15-74-vuot_sel69_28348.jpg](https://www.kihu.fi/julkaisut/2019_aar_15-74-vuot_sel69_28348.jpg) (6391×3590) (kihu.fi)

Koski, P. & Mäenpää, P. (2018). Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat murroksessa 1986-2016. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160926/okm25.pdf?sequence=1&isAllowed=y> *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2018:25*.

Peruspalveluiden arviointi 2017, 2019 (AVI), <https://www.patio.fi/>

Vapaaehtoistyön kansantaloudelliset vaikutukset, Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti 2011. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/225281/Raportteja70.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

[Likesin sivut seuratuista](#), erityisesti [Seuratukivirveli](#)

Tommi Vasankari, Päivi Kolu (toim.) Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnan yhteiskunnalliset kustannukset. Maaliskuu 2018. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-535-8>